

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av gymnasielagen och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av gymnasielagen och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (RP 20/2017 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Janne Öberg, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Tiina Tähkä, Utbildningsstyrelsen
- rektor, skolråd Taina Lehtonen, Kaustisen musiikkilukio
- specialsakkunnig Lieselotte Eskelinen, Finlands Kommunförbund
- specialsakkunnig Olavi Arra, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- ordförande Kyösti Värri, Pro Lukio ry
- ordförande Pietu Heiskanen, Finlands Gymnasistförbund rf
- rektor Jyrki Rosti, Finlands rektorer rf
- rektor Jukka Tanska, Privatskolornas Förbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Svenska Finlands folkting
- Helsingfors bildkonstgymnasium
- Kuusamon lukio
- Mäkelärinteen urheilulukio
- Sotkamon urheilulukio
- Kouluyhdistys Pestalozzi Schulverein Skolföreningen ry.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att gymnasielagen och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ska ändras. I propositionen föreslås att bestämmelserna om beviljande av en särskild utbildningsuppgift och av finansiering av den preciseras. Utöver den särskilda utbildningsuppgiften ska en del anordnare av gymnasieutbildning kunna åläggas en riksomfattande utveck-

Betänkande KuUB 1/2017 rd

lingsuppgift. Möjligheten att höja priset per enhet för gymnasieutbildning på basis av en särskild utbildningsuppgift upphör. I lagen föreslås bestämmelser om ett tillägg för en särskild utbildningsuppgift, vars storlek vore den i lagen föreskrivna procentandelen av det kostnadsunderlag för gymnasieutbildningen som ligger till grund för beräkning av statsandelen respektive finansår. Tilläggsfinansieringen för särskilda utbildningsuppgifter ska fördelas mellan dem som fått en särskild utbildningsuppgift i enlighet med deras kalkylerade andel. Dessutom föreslås bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av en särskild utbildningsuppgift och en riksomfattande utvecklingsuppgift samt om innehållet i en riksomfattande utvecklingsuppgift samt om de viktcoefficienter som används vid beräkningen av prestationerna för tilläggsfinansiering för en särskild uppgift och om grunderna för höjande av viktcoefficienterna på basis av en riksomfattande utvecklingsuppgift.

Lagen om ändring av gymnasielagen avses träda i kraft den 1 augusti 2018 och lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet den 1 januari 2019.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Propositionen bygger på författningsförslagen från den arbetsgrupp som mellan den 18 november 2016 och den 10 januari 2017 beredde ändringar i författningarna om särskilda utbildningsuppgifter i gymnasiet (UKM, publikationer 2017:2). Regeringen föreslår att gymnasielagen preciseras så att det i lagen föreskrivs om innehållet i en särskild utbildningsuppgift och om ministeriets uppföljningsskyldighet. Utskottet bedömer att den föreslagna ändringen preciserar grunden för särskilda uppgifter. Det centrala när det gäller att genomföra en särskild utbildningsuppgift är, förutom särskild finansiering, möjligheten att avvika från den gällande timfördelningen. En studerande kan då kombinera gymnasiestudierna med ett krävande fritidsintresse eller sin yrkesinriktning. Bestämmelserna ger unga en betydande möjlighet till dubbla karriärer.

Vid utfrågningen av sakkunniga i utskottet betonades det att den modell som nu föreslås om den lyckas kommer att lyfta upp de särskilda utbildningsuppgifterna till en ny och mer krävande nivå. Propositionen har formulerats så att den inte utesluter något av de gymnasier som i dag har en särskild utbildningsuppgift från de kommande specialgymnasierna. Enligt övergångsbestämmelserna i lagförslaget kan studier som inletts enligt de gällande bestämmelserna slutföras inom ramen för den studietid som anges i lagen, vilket utskottet anser att är viktigt.

Enligt propositionen ska en del anordnare av gymnasieutbildning på ansökan kunna beviljas en riksomfattande utvecklingsuppgift. Utskottet betonar att detta förpliktar utbildningsanordnarna att ta fram och sprida verksamhetsmodeller enligt undervisningsinriktningen inte bara till gymnasier med särskilda utbildningsuppgifter utan också till andra gymnasier. De ska också främja samarbetet mellan gymnasier och högskolor samt andra aktörer på området för den särskilda utbildningsuppgiften.

Kulturutskottet understryker behovet att stärka likabehandlingen och transparensen i fråga om gymnasier och anordnare av gymnasieutbildning. En hög kvalitet på den gymnasieutbildning som

Betänkande KuUB 1/2017 rd

ges utifrån en särskild uppgift kräver ett förutsebart och långsiktigt beslutsfattande. Utskottet betonar för tydlighetens skull att en sökande som uppfyller de yrkesmässiga och ekonomiska förutsättningarna inte automatiskt får rätt att erhålla tillstånd till en särskild utbildningsuppgift, även om ett regionalt och riksomfattande behov kan påvisas, utan det är alltid fråga om en utbildningspolitisk helhetsbedömning från tillståndsbeförmyndarens sida. Syftet med propositionen är inte heller att möjligheten att avvika från timfördelningen i en särskild utbildningsuppgift ska utsträckas till gymnasieutbildningen för vuxna.

Vid utfrågningen av sakkunniga betonades behovet av nationell bedömning av arbetet vid de gymnasier som har en särskild utbildningsuppgift. Utskottet understöder att en sådan bedömning görs till exempel när timfördelningen i gymnasiet reformeras nästa gång.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Kulturutskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Flexibilitet i fråga om timfördelningen

Möjlighet att avvika från den riksomfattande timfördelningen är en central förutsättning för att genomföra en särskild utbildningsuppgift inom gymnasieutbildningen. Avvikelsemöjligheten möjliggör en rimligare arbetsbörda för de studerande som deltar i studier enligt en särskild uppgift. Deras arbetsbörda skulle annars i många fall bli mycket stor. Utskottet anser att denna möjlighet till flexibilitet är viktig också i fortsättningen, eftersom det tack vare den går att slutföra studierna på tre år.

En särskild utbildningsuppgift innebär uttryckligen tillstånd att avvika från bestämmelserna om undervisningens innehåll och timfördelning i 7 och 10 § i gymnasielagen. Annan inriktning på läroämnena eller ämnesshelheter är inte en sådan särskild utbildningsuppgift som avses i propositionen och möjliggör inte motsvarande flexibilitet. De sakkunniga påpekade därför vid utfrågningen att propositionen inte behandlar utbildningsanordnarna lika. Rent konkret syns den ovan nämnda skillnaden i form av olikheter i de studerandes valmöjligheter, till exempel vid sådana jämförbara gymnasier som samarbetar inom ramen för en idrottsakademi men varav bara det ena har tillstånd för en särskild uppgift.

Kulturutskottet anser att det är viktigt att man i framtiden granskar frågan om flexibilitet i timfördelningen också som en jämlikhetsfråga inom gymnasiefältet som helt. Samtidigt bör man bedöma om styrsystemet för gymnasieutbildningen är ändamålsenligt och vilka utvecklingsåtgärder som behöver vidtas i fråga om det när man genomför de mer omfattande utvecklingsåtgärder för gymnasierna som behövs.

Tillgång och tillgänglighet

Kulturutskottet anser att det är viktigt att man vid den tillståndsprövning som gäller särskilda utbildningsuppgifter tillgodoser de regionala behoven och de olika inriktningarnas behov och samtidigt stöder principerna om jämlikhet i utbildningen på ett rationellt sätt. De gymnasier som har en särskild uppgift ska företräda olika områden på ett mångsidigt sätt. De ska finnas på olika håll i

Betänkande KuUB 1/2017 rd

landet och också i andra än de stora städerna, liksom i dag. Enligt propositionen är det meningen att se till att även svenskspråkig gymnasieutbildning enligt en särskild uppgift tillhandahålls.

Det sägs i propositionen att trots att behovet av särskilda utbildningsuppgifter i första hand bedöms utifrån det riksomfattande behovet, kan utbildningen samtidigt också svara på ett regionalt behov. I bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna i förslaget sägs det att man genom tillståndspraxis kan påverka tillgången till undervisning enligt en särskild utbildningsuppgift på samma sätt som med den nuvarande lagstiftningen.

Utskottet har i samband med regeringens proposition också fått ett utkast till en statsrådsförordning om ändring av gymnasieförordningen. I utkastet preciseras det bland annat vilka aspekter som kan beaktas vid beviljandet av tillstånd till en särskild utbildningsuppgift. I utkastet nämns inte tillgången till utbildning eller regionala behov. Kulturutskottet föreslår att synpunkter som gäller tillgången till utbildning och regionala behov ska beaktas när man i enlighet med bemyndigandet i lagförslag 1 föreskriver genom förordning om de aspekter som kan beaktas vid beviljandet av tillstånd till en särskild utbildningsuppgift och också en riksomfattande utvecklingsuppgift.

Finansiering

I propositionen föreslås det bestämmelser om ett tillägg för en särskild utbildningsuppgift. Tilläggsfinansieringen ska fördelas mellan dem som fått en särskild utbildningsuppgift i enlighet med deras kalkylerade andel. Samtidigt upphör möjligheten att höja priset per enhet för gymnasieutbildning utifrån en särskild utbildningsuppgift. Sammantaget ökar reformen inte kostnaderna för gymnasieutbildningen. Den är således stabil med tanke på en förutsägbar statlig finansiering, men den anordnarspecifika finansieringen förändras.

Syftet med reformen är att tilläggsfinansieringen bara ska riktas till alla dem som fått en särskild utbildningsuppgift, i enlighet med deras kalkylerade andel. Tilläggsfinansieringen är en del av statsandelen till de kommunala anordnarna av gymnasieutbildning och av finansieringen av gymnasieutbildning som ordnas av samkommuner och privata anordnare av gymnasieutbildning. Andelen av tilläggsfinansieringen för särskilda utbildningsuppgifter (1,57 %) minskar priset per enhet för andra anordnare av gymnasieutbildning. Som helhet beräknas de föreslagna ändringarna ha gynnsamma ekonomiska effekter för utbildningsanordnarna. Finansieringen för en särskild utbildningsuppgift kommer enligt propositionen i fortsättningen att vara huvudmannaneutral och behandla kommunala och privata utbildningsanordnare jämlikt.

Kulturutskottet understöder förslaget om att reformera finansieringen, eftersom det främjar en finansiering som är transparent och som är jämlik för utbildningsanordnarna. Den höjda finansieringen kommer till följd av reformen inte att styras till annan gymnasieutbildning, som t.ex. till priset per enhet för samma anordnars gymnasieutbildning för vuxna eller till gymnasieutbildning som ordnas av en privat anordnare i samma kommun. Utskottet anser att det är viktigt att man följer hur den nya finansieringsmodellen fungerar och rapporterar om detta, för att förvissa sig om att finansieringen fördelas rättvist och den ekonomiska situationen för vissa utbildningsanordnare inte försämras oskäligt mycket på grund av omfördelningen.

Betänkande KuUB 1/2017 rd

En del av de sakkunniga ansåg att tidtabellen för att bevilja tillstånd är alltför snäv. De motiverade detta med att den finansiering som börjar den 1 augusti 2018 genomförs som en höjning efter prövning som man ska ansöka om i september 2017. Enligt uppgift till utskottet kommer övergången när det gäller hösten 2018 att ske i form av en höjning av priset per enhet utifrån en särskild uppgift som ministeriet bestämmer i oktober-november 2017 utan ansökan. Tidtabellen belastas således inte av något extra ansökningsförfarande hösten 2017 på det sätt som anges ovan.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 20/2017 rd utan ändringar.

Helsingfors 20.4.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Ilkka Kantola sd
medlem Kimmo Kivelä saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Sari Multala saml
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Saara-Sofia Sirén saml.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.